

УДК 376-055:38

ВЗАЄМОДІЯ УЧИТЕЛЯ-ЛОГОПЕДА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ІЗ СІМ'ЄЮ ДИТИНИ З ПОРУШЕННЯМИ МОВЛЕННЕВОГО РОЗВИТКУ ЯК ВАГОМИЙ ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ МЕТИ

Стахова Л.Л., к. пед. н.,
доцент кафедри логопедії

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

У статті висвітлюється проблема взаємодії учителя-логопеда закладу дошкільної освіти з сім'єю дитини, яка відвідує групу компенсуючого типу для дітей із порушеннями мовлення. Проблема корекції мовленнєвих порушень та розвитку мовлення викликає у батьків низку питань. На деякі з них вони шукають та знаходять відповіді самі, а інші питання потребують поради педагогів. Взаємодія педагогів і батьків є необхідною умовою ефективного корекційного процесу та повноцінного мовленнєвого розвитку дошкільників, адже найкращі результати спостерігаються там, де вчителі-логопеди та батьки діють узгоджено.

Ключові слова: *форми взаємодії учителя-логопеда та батьків, діти з порушеннями мовлення, корекція мовленнєвих порушень.*

В статті висвітлюється проблема взаємодії учителя-логопеда закладу дошкільної освіти з сім'єю дитини, яка відвідує групу компенсуючого типу для дітей із порушеннями мовлення. Проблема корекції мовленнєвих порушень та розвитку мовлення викликає у батьків низку питань. На деякі з них вони шукають та знаходять відповіді самі, а інші питання потребують поради педагогів. Взаємодія педагогів і батьків є необхідною умовою ефективного корекційного процесу та повноцінного мовленнєвого розвитку дошкільників, адже найкращі результати спостерігаються там, де вчителі-логопеди та батьки діють узгоджено.

Ключевые слова: *формы взаимодействия учителя-логопеда та родителей, дети с нарушениями речи, коррекция речевых нарушений.*

Stakhova L.L. INTERACTION OF A TEACHER-SPEECH THERAPIST OF PRESCHOOL EDUCATION WITH A FAMILY OF A CHILD WHO HAS SPEECH DISORDERS AS A MEDIUM TO OBTAIN A CORRECTIVE OBJECTIVE

The article highlights the problem of interaction between the speech therapist of pre-school education establishments and the child's family, who visits the group for children with speech disorders. The problem of correction of verbal disorders and development of speech makes parents ask many questions. The answers on some of them they seek on their own, and other questions require the advice of teachers. The interaction of teachers and parents is a necessary condition for an effective corrective process and full-fledged speech development of preschool children, since the best results are observed where the speech therapists and parents act together.

Key words: *forms of interaction between a speech therapist and parents, children with speech disorders, correction of speech disorders.*

Постановка проблеми. Провідна роль у здійсненні цілеспрямованого навчання, всебічного та гармонійного розвитку дітей дошкільного віку, а також у роботі щодо встановлення контактів між педагогами і батьками належить закладу дошкільної освіти. Реальні контакти педагогів і батьків передбачають організацію такого корекційно-розвивального процесу, за якого вони впроваджують у практику найбільш оптимальні прийоми логопедичного впливу на дітей, корекції вторинних порушень, розвитку та вдосконалення психологічних процесів. Сім'я та група компенсуючого типу для дітей із порушеннями мовлення, що функціонує в закладі дошкільної освіти, – два важливих, тісно взаємопов'язаних між собою інститути соціалізації

дитини, де відбувається становлення та формування повноцінної гармонійної особистості. Саме потребами сьогодення продиктована необхідність якомога тісніше поєднувати родинне й суспільне дошкільне виховання [4]. Корекційно-розвивальна робота, спрямована на ефективне та швидке подолання дефектів мовлення, неможлива без свідомої та активної участі в ній батьків, тому питання взаємовідносин і співробітництва вчителя-логопеда та батьків особливо актуальні для дошкільної педагогіки та логопедії. Необхідним є вдосконалення наявних та пошук нових ефективних форм і прийомів організації взаємодії учителя-логопеда з сім'єю дитини, яка має порушення мовленнєвого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ю.В. Рібцун виділяє такі основні форми роботи вчителя-логопеда з батьками: індивідуальні, групові, колективні та масові [4]. В.А. Кисличенко вважає, що ефективно співпрацювати з сім'єю дитини-логопата дають змогу такі особистісні цінності, як доброта, чуйність, великодушність, вміння співчувати, готовність допомогти людям [1]. Створення співробітництва вихователів і сім'ї, на думку Т.М. Валентьевої, можлива на основі низки принципів, а саме: принципу узгодження дій, принцип гуманізму, принцип відкритості принцип індивідуального підходу до кожної сім'ї, принципу доцільності форм і методів співробітництва сім'ї та дошкільного навчального закладу. О.Л. Корнеєва та О.Ю. Хартман зауважують, що процес взаємодії педагогічного колективу з батьками дітей дошкільного віку потребує постійного вдосконалення та пошуку нових дієвих форм співпраці, вимагає формування у вихователів готовності правильно реагувати на виклики часу, адже кожне нове покоління дітей виховує нове покоління батьків [2].

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у висвітленні змісту взаємодії учителя-логопеда закладу дошкільної освіти з батьками дітей, які відвідують групу компенсуючого типу для дітей із порушеннями мовлення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Логопедичний вплив має велике значення під час подолання мовленнєвих порушень та здійснення профілактичних заходів. Роль учителя-логопеда закладу дошкільної освіти полягає в тому, щоб допомогти дитині подолати порушення, забезпечуючи тим самим повноцінний, всебічний, гармонійний розвиток.

Взаємодія педагогів та батьків передбачає розподіл завдань між учасниками корекційно-розвивального процесу заради досягнення єдиної мети, контроль, або зворотний зв'язок, що має бути ненав'язливим, опосередкованим, відвертим та взаємозрозумілим. Учитель-логопед має допомогти батькам усвідомити їх роль у процесі розвитку дитини, визначити не тільки правильні, але і доступні, цікаві та захоплюючі методи і прийоми подолання мовленнєвого порушення. Під час правильної організації взаємодії з сім'єю батьки є не тільки союзниками, але і грамотними помічниками.

Завданнями процесу взаємодії закладу дошкільної освіти в особі учителя-логопеда з батьками дітей, які відвідують групу компенсуючого типу для дітей із порушеннями мовлення, є:

- з'ясувати ступінь інформованості батьків про власну дитину, її здоров'я, мовленнєву діяльність, відхилення в мовленнєвому розвитку, про ціннісні орієнтири та досягнення, про життєдіяльність дитини у стінах закладу;

- спонукати батьків спостерігати за мовленнєвим розвитком дитини;

- розкрити основні завдання та шляхи реалізації співробітництва в роботі вчителя-логопеда та батьків із подолання мовленнєвих недоліків у дітей.

- вчити батьків приділяти велику увагу створенню сприятливого мовленнєвого середовища, дотримуватись чіткості та ясності в розмові з дитиною, висувати єдині вимоги щодо мовленнєвого розвитку дитини;

- формувати у батьків навички спостереження за дитиною та вміння робити адекватні правильні висновки;

- систематизувати теоретичні знання та практичні навички батьків, спрямовані на ефективно та успішно подолання мовленнєвих недоліків дошкільнят;

- дослідити ставлення батьків до проблеми співробітництва в роботі вчителя-логопеда, вихователя групи компенсуючого типу, батьків із проблеми усунення мовленнєвих порушень у дітей;

- підвищити психолого-педагогічну компетентність батьків, чий діти мають мовленнєві порушення, підвищувати обізнаність батьків із питань корекційної педагогіки, виховувати звичку звертатися за допомогою до педагогів із питань корекції, навчання, розвитку та виховання дитини.

Роль батьків у корекційно-розвивальній роботі можна сформулювати таким чином:

- 1) створювати належні умови для правильного мовленнєвого розвитку дитини, забезпечення гармонійного становлення повноцінної особистості дитини шляхом поєднання процесів формування мовлення із розвитком інших психічних процесів, шляхом застосування ігрової діяльності, сучасних інтерактивних форм роботи з дітьми;

- 2) виконувати з дитиною домашні завдання, перетворюючи цю діяльність на ігрову, нести відповідальність за їх виконання;

- 3) допомагати дитині закріплювати мовленнєві навички, вводити в самостійне мовлення дитини поставлені звуки;

- 4) активізувати мислення, вчити дитину спостерігати, слухати, міркувати, чітко та зрозуміло висловлювати власні думки;

- 5) брати активну участь у заходах групи та закладу дошкільної освіти.

Значимість форм роботи з батьками важко переоцінити. Необхідність їх використання важлива не тільки для педагогів, але, насамперед, для батьків, чий діти

відвідують дошкільний заклад. У багатьох сучасних батьків відсутні елементарні психолого-педагогічні знання або вони мають слабкі педагогічні знання, тому успіх корекційно-розвивального процесу суттєво залежить від того, як організоване педагогічне просвітництво батьків. Особливого значення це питання набуває в логопедичній групі, адже батьки, крім загальних педагогічних знань, мають вміння використовувати спеціальні знання, які вони можуть застосувати вдома під час занять із дітьми. Робота з дітьми, які мають недорозвинення мовленнєвого розвитку, включає в себе корекційно-розвивальний вплив із боку спеціалістів закладу дошкільної освіти та батьків.

Учитель-логопед реалізовує такі напрями під час організації взаємодії з батьками дітей, які мають мовленнєві порушення:

- діагностичний (організація та проведення діагностичних заходів щодо виявлення наявності, характеру та ступеня порушення мовлення у дітей, повідомлення даних батькам під час індивідуальних бесід та консультацій);

- профілактичний (ознайомлення батьків з особливостями запобігання виникненню мовленнєвих недоліків у дітей та вторинною профілактикою під час здійснення корекційно-розвивального процесу);

- навчально-корекційний (проведення систематичних спеціальних занять, спрямованих на виправлення у дітей порушень мовлення з урахуванням їхніх вікових та індивідуальних особливостей у присутності батьків);

- консультативно-методичний (надання консультацій і розробка методичних рекомендацій батькам щодо усунення мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку, закріплення знань, умінь та навичок, набутих на логопедичних заняттях);

- інформаційний (інформування батьків про анатоμο-фізіологічні та клінічні основи виникнення, усунення мовленнєвих порушень, програмно-методичні документи та матеріали для роботи з дітьми, нормативні вимоги до організації логопедичної допомоги в закладах дошкільної освіти);

- координаційний (координація дій батьків щодо усунення порушень мовленнєвого розвитку дітей).

Вибір можливих форм та видів спільної роботи залежить від багатьох чинників: життєвої компетенції батьків, їх соціально-го та освітнього рівня, бажання співпрацювати. Педагогу варто враховувати сімейне оточення дитини, кількість дітей у родині та їхню стать, знати, чия роль у сім'ї є провідною (матері чи батька), повною чи неповною, благополучною чи ні є та чи інша

родина, обов'язково звертати увагу на інтереси, запити, цінності, освітньо-культурний рівень, соціальне й матеріальне становище сімей, активніше залучаючи їх до участі у психолого-педагогічному процесі спеціального дошкільного навчального закладу, навчально-виховної та корекційно-розвивальної роботи зокрема [5].

До групових форм взаємодії учителя-логопеда з батьками дітей, які мають порушення мовленнєвого розвитку, належать такі форми, як:

- створення бібліотеки спеціальної логопедичної літератури, якою можуть користуватися як педагоги, так й батьки;

- допомога батьків у виготовленні наочних посібників для логопедичних занять;

- проведення батьківських зборів у вигляді дискусії, конференції, «мозкового штурму» тощо, відкритих підгрупових та фронтальних занять, в яких беруть участь батьки;

- спільна підготовка до свят, зокрема логопедичних ранків або розваг;

- обмін дисками з аудіофайлами з логопедичної тематики та розвивальними іграми;

- організація «Годин запитань та відповідей», круглих столів, групових консультацій, семінарів.

Відкрита конференція як вид масової форми взаємодії з батьками організовується та проводиться з метою активізації роботи в групі компенсуючого типу для дітей із порушеннями мовлення. На цю конференцію запрошуються батьки, лікарі (педіатри, отоларингологи, невропатологи, психіатри), практичні психологи, учителі-дефектологи, учителі-логопеди інших закладів дошкільної освіти, науковці, щоб обговорити нагальні питання теорії та практики логопедії, які хвилюють батьків.

До індивідуальних форм взаємодії з батьками належать бесіди, консультації, перегляд відкритих індивідуальних логопедичних занять, анкетування з подальшим обговоренням в індивідуальній бесіді. Особливого значення набуває організація роботи за домашніми логопедичними зошитами, завдання в яких мають бути наповнені конкретним змістом.

Домашні логопедичні зошити «Нумо, звуки, відгукніться!» для дітей 5-го та 6-го року життя, поява яких зумовлена необхідністю реалізації наступності батьків та учителів-логопедів, містять завдання зі збагачення та активізації словника дітей, формування та вдосконалення граматичних категорій мовлення, корекції фонетико-фонематичних процесів, розвитку зв'язного мовлення, артикуляційних та тонких рухів пальців, фізіологічного та мовленнєвого дихання [6–7].

Мовленнєва діяльність дітей тісно пов'язана з усіма видами їх психічного розвитку, тому паралельно з логопедичним впливом у зошитах передбачена робота з розвитку пізнавальних процесів. Зошити містять різні види художніх творів, а саме: чистомовки, віршовані тексти, прислів'я, приказки, розповіді, загадки. Ілюстрований матеріал дає можливість зробити домашні завдання цікавими для дітей. Зміст завдань та вправ зошитів дає змогу реалізувати корекційні, профілактичні, освітні та виховні завдання корекційно-розвивального процесу і досягти єдності цілей та завдань логопедичного впливу в дошкільному закладі та сім'ї, систематичності і послідовності роботи упродовж усього терміну перебування дитини в логопедичній групі.

Висновки з проведеного дослідження. Ефективність корекційної роботи з виправлення порушень мовленнєвого розвитку у дітей дошкільного віку суттєво залежить від плідного співробітництва вчителя-логопеда з батьками, що сприяє створенню єдиного корекційно-розвивального та навчально-виховного середовища як вагомого засобу досягнення цілей, що постають нині перед закладами дошкільної освіти та сім'єю щодо виховання дитини дошкільного віку. Перспективи подальших розробок у цьому напрямі полягають у вдо-

сконаленні різноманітних форм взаємодії учителя-логопеда та батьків дітей, які мають мовленнєві порушення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кисличенко В.А. Вивчення особистісного компоненту професійної діяльності логопедів / В.А. Кисличенко // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка – 2010. – № 10(197), Ч. II. – С. 146–151.
2. Корнєєва О.Л. Експериментальна робота в ДНЗ з проблеми взаємодії вихователів і батьків / О.Л. Корнєєва, О.Ю. Картман // Наукова скарбниця освіти Доноччини – 2014. – № 1(18). – С. 110–114.
3. Обуховська А.Г. Соціальна роль логопеда в системі надання допомоги населенню / А.Г. Обуховська // Хрестоматія з логопедії за ред. Шеремет М.К. – К.: КНТ, 2006. – 360 с.
4. Рібцун Ю.В. Співпраця вчителя-логопеда з батьками : молодша логопедична група для дітей із ЗНМ / Ю.В. Рібцун // Дефектологія. Особлива дитина : навчання та виховання. – 2011. – № 1. – С. 33–37.
5. Рібцун Ю.В. Корекційне навчання з розвитку мовлення дітей молодшого дошкільного віку із ЗНМ / Ю.В. Рібцун. – К. : Освіта України, 2011. – 292 с.
6. Стахова Л.Л. Нумо, звуки, відгукніться! Домашній логопедичний зошит із виховання звукової культури мовлення дітей шостого року життя / Л.Л. Стахова, І.В. Кравцова. – Тернопіль: Мандрівець, 2016. – 56 с.
7. Стахова Л.Л. Нумо, звуки, відгукніться! Домашній логопедичний зошит із виховання звукової культури мовлення дітей п'ятого року життя / Л.Л. Стахова, І.В. Кравцова. – Тернопіль: Мандрівець, 2016. – 44 с.